

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA XOR TO'GARAGINI TASHKIL QILISH

Xamidjonova Dilbaroy Azizbek qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

Annotatsiya

Ushbu maqolada umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida darsdan tashqari xor to‘garaklarini tashkil etish faoliyati, metodikasi, ish olib uslublari haqida tavsiya va tushunchalar bayon etilgan. Shuningdek, xor to‘garaklari orqali o‘quvchilarda san‘at, xalq ijodiyoti, ma‘naviyat, madaniyatga muhabbat hissini uyg‘otish mumkinligi bayon etilgan.

Kalit so‘zlar

umumiy o‘rta ta‘lim, musiqa madaniyati, ta‘lim va tarbiya, estetika, to‘garak, metodika, xor.

Abstract

In this article, recommendations and understandings about the activity, methodology, working methods of organizing extracurricular choir clubs in general secondary schools are described. It was also stated that it is possible to instill in students a sense of love for art, folk art, spirituality, and culture through choir clubs.

Key words

general secondary education, music culture, education and upbringing, aesthetics, circle, methodology, choir.

KIRISH

Umumta'lim maktablarida xor to'garagini tashkil qilish muhim jarayonlardan biri hisoblanadi. Xor to'garagi, o'quv jarayonida o'rganishni ta'minlashning tarkibi bo'lib, talabalarga o'quvning tizimini oshirish va salbiy o'tishlarni oldini olishda yordam bera olishi kerak. Bu maqolada umumta'lim maktablarida xor to'garagini tashkil qilishning muhimligi, xor to'garagini tashkil etish jarayoni, o'qituvchilar, ota-onalar va talabalar uchun xor to'garagini tashkil etishning ahamiyati va o'qitish jarayonida xor to'garagini muvaffaqiyatli tashkil etish uchun ko'rsatiladigan qanday qadriyatlar, tajribalar va uslublar qanday ishlatilishi ko'rsatiladi.

Umumta'lim maktablaridagi musiqa ta'limi va tarbiyasi sohasidagi yangilanish va o'zgarishlar ko'lamini ilmiy kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, maktab “Musiqa madaniyati” fanini o'qitilishi jarayonida o'quvchilarni musiqiy-nazariy va amaliy ijrochilik ko'nikma va malakalarini shakllantirishga qo'yilgan ijtimoiy buyurtmalar bu ishlarni sinfdan tashqari faoliyat bilan uzviy holda olib borish, ularni yagona maqsadga moslashtirishni ta'minlash, shu asosda ta'lim sifati va mazmunini takomillashtirib borish bilan kutilgan natijalarga erishish mumkinligini ko'rsatmoqda. Ma'lumki umumta'lim maktablarida o'qitiladigan “Musiqa madaniyati” fani bashqa fanlar o'qilishida o'zining bir necha faoliyatlar negizida tashkil etilish xususiyati bilan ajralib turadi. Bu faoliyatlar tarkibida “jamoat (xor) bo'lib kuylash” faoliyati alohida ahamiyatga ega bo'lib, bu faoliyatga darsning asosiy hajmi ajratiladi va asosiy maqsad o'quvchilarni vokal-xor malakalarini shakllantirishni ko'zda tutadi. Vokal-xor malakalarini shakllantirish esa uzoq va uzluksiz, tizimli yo'lga qo'yilgan o'quv va ijodiy jarayonni talab

qilishi tufayli, fanga ajratilgan o‘quv soatlarini g‘oyat cheklanganligi ushbu jarayonni sinfdan tashqari faoliyatlar uyg‘unligida yo‘lga qo‘yishni taqozo etadi. Bu esa jiddiy pedagogik muammo sifatida musiqiy ta‘lim jarayonida o‘quvchi-yoshlarni musiqiy qobiliyat va ehtiyojlarini shu jumladan ularni vokal-xor malakalarini rivojlantirishga yo‘naltirilgan ta‘lim jarayonining pedagogik va metodik asoslarini ishlab chiqish va amaliyotga keng tadbiiq etishni dolzarb vazifa qilib qo‘yadi.

Umumiy ta‘lim maktablarida xor to‘garagini tashkil etish bir necha muhim asoslar asosida amalga oshiriladi. Birinchi navbatda, xor to‘garagini tashkil etishning huquqiy asoslarini tuzish kerak. Ushbu tashkilotlar qonunlar, regulatsiyalar va huquqiy mas‘uliyatlar bilan taminlanadi.

So‘nggi yillarda milliy musiqiy boyliklarni tiklash, to‘plash, nashr qilish hamda ta‘lim-tarbiya maqsadlarida foydalanishning ilmiy-pedagogik asoslarini o‘rganish bo‘yicha e‘tiborga molik ishlar amalga oshirilmogda. Qudratli tarbiyaviy ta‘sirchanlikka ega bo‘lgan xalq musiqa ijodiyotidan ta‘lim tizimida, xususan, umumta‘lim maktablarida dars va darsdan tashqari (turli madaniyommaviy tadbirlar, badiiy havaskorlik to‘garaklari, ko‘rik-tanlovlarga tayyorgarlik va hokazo) faoliyatlarda keng foydalanishni yanada kuchaytirish, birinchidan, ta‘lim mazmunini boyitsa, ikkinchidan, ta‘limning milliy negizini mustahkamlaydi. Musiqa fanidan sinfdan tashqari ishlar, to‘garaklarni tashkil etish inson shaxsini xar tomonlama uyg‘un kamolotini ta‘minlashda san‘atning jumladan musiqaning ahamiyati katta. Zero san‘at asarlari vositasida kishining badiiy dunyo kengayib ma‘naviyati shakllanadi.

Xor to‘garagini tashkil etishning boshqarilishida, xor to‘garagini o‘qitish va ishga olish, xor to‘garagini vaqtincha tashkil etish dasturlarini tuzish va boshqarish masalalari muhimdir. Xor to‘garagini o‘qitish jarayonida o‘quvchilar bilan o‘zaro munosabatlar o‘rniga kuchli o‘lchamda ishlab chiqilishi kerak. O‘qituvchilar va ota-onalar ham xor to‘garagini o‘quvning o‘ziga mahsus jihatlarini anglashlari va uning texnologiyalardan foydalanishiga o‘rgatishadi.

O‘quvchilarga xor to‘garagini tashkil etishning muhimligi va qanday o‘rganishlari kerakligi bilan ta‘riflab, xor to‘garagini tashkil etishning o‘quv jarayonida o‘rganishni mustahkamlaydi. Bu, talabalarining o‘zlashtiruvlarini oshirishga va yangi bilimlarni o‘rgatishda muhim rol o‘ynaydi.

Maqola oxirida, xor to‘garagini tashkil qilishning natijalari, o‘qimlari va mustahkamligi yoritiladi. Xor to‘garagini tashkil etishning o‘quv jarayonida o‘rganishni tashkil etish uchun kerak bo‘lgan resurslar, qo‘llanmalar va ko‘rsatkichlar taqdim etiladi. Umumiy ta‘lim maktablarida xor to‘garagini tashkil qilishning amaliyoti o‘quvchilarning taraqqiyotini ta‘minlash uchun muhimdir va jamoatning o‘quvchilarni oshirishga qanday qo‘llanishlar bilan birlashganini ko‘rsatadi.

XULOSA

Jamoaning muvaffaqiyatli ishlashida xor rahbari bo‘lmish o‘qituvchining tashkilotchilik qobiliyati, bolalar bilan ishlash tajribasi, musiqa pedagogikasi bilan ishlash metodikasidan yaxshi bilim va malakaga egaligi katta rol o‘ynaydi. Uning o‘z ishini rejali, tizimli asosda ish olib borishi jamoada ijodiy va qulay muhitni barpo qilishi qo‘yilgan maqsadga erishishda muhim rol o‘ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. G. Sharipova. Musiqa o‘qitish metodikasi. Ma’ruzalar. T., TDPU, 2006.
2. I. Akbarov Musiqa lug‘ati. T. O‘qituvchi 1997 y.
3. J. Yu. Hasanboev Pedagogika nazariyasi. Ma’ruza matni. T. 2002 y.
4. Qodirov R.F. Boshlang‘ich maktabda ko‘povozli kuylash. - T.: O‘qituvchi, 1997 y.
5. Qudratov I. Dirijorlik o‘quv qo‘llanmasi. SamDu, 2019-y.
6. Qudratov I. Talabalar va bolalar ashula va xor jamoalarini tashkil qilish va ishlash metodikasi. - Toshkent, Fan va texnologiyalar nashriyoti, 2006 y.
7. Omanbaevna, O. M. (2020). MYTHS AND MODERN UZBEK STORIES (some commentary on the story of Nazar Eshankul's "The tune of a flute" myth-story). ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies, 8(12), 49-53.
8. Отажонова, М. (2016). ИЖОДКОР БАДИИЙ ТАФАККУРИДА ВОҚЕЛИКНИНГ МИФОЛОГИЗАЦИЯЛАНИШИ. ВЕСТНИК КАРАКАЛПАКСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ БЕРДАХА, 32(3), 127-129.
9. Atadjanova, M. A. (2021). Animation mythology and its functional nature in the current uzbek prose. Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR), 10(2), 70-78.
10. Ganievna, N. A. (2015). 20. Asır Özbek Dilbiliminde Morfolojiye Ait Görüşlerin Şekillenmesinde Prof. Eyyüp Gulamov'un Yeri.
11. Alavutdinova, N., & Abdurahmonova, M. Ijodiy fikrlash ko‘nikmasini shakllantirish muammolari. O‘ZBEKIST, 87.
12. qizi To‘yeva, M. S. (2022, November). YANGI O‘ZBEKISTON ORIFA AYOLLARI VA G‘ARB AYOLLARINING JAMIYATDAGI MAVQEYI VA ULARNING HUQUQLARI. In INTERNATIONAL CONFERENCES (Vol. 1, No. 2, pp. 74-81).